

MŰHELY

Bakk Miklós

Politikai vízió és szakmai érvelés

Válaszok az autonómiavitában megfogalmazott kritikára

A Magyar Kisebbség 2004. 1-2. tematikus számában ígéretesnek tűnő vita bontakozott ki az autonómia kérdéséről. Kántor Zoltán és Majtényi Balázs *Autonómia-modellek Erdélyben - jövőkép és stratégia* című vitaindítójára¹, mely elsősorban az autonómiatervek új politikai környezetét elemzi, és összehasonlítja a Székely Nemzeti Tanács (SZNT), valamint az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács (EMNT) égisze alatt született (másképpen: a „Csapó-féle” és a „Bakk-féle”) tervezeteket, tizenhat válaszcikk született. Az alábbiakban csupán az EMNT tervezetcsomagjával kapcsolatos meglátásokra és kritikai megjegyzésekre reflektálok, mint a csomag kidolgozásával megbízott szakértő. Csupán azokra a cikkekre válaszolok, amelyek konkrét értékeléseket tartalmaznak a Kerettörvény a régiókról, Törvény Székelyföld különleges jogállású régió létrehozásáról és Székelyföld különleges jogállású régió autonómiájának statútuma tervezetekből álló csomagra² vonatkozóan; ezek pedig a következő szerzők írásai: Kántor Zoltán - Majtényi Balázs, Borbély László, A. Gergely András, Győri Szabó Róbert, Márton János, Tamás Pál, Varga Attila és Vízi Balázs. Sőt, e felsorolást tovább szűkítem, mivel két politikus szerző megjegyzéseire nem reflektálok. Borbély László *A mindennapok jövőbe vezető hosszú útja* című polemikus írásában³ olyan kijelentések vannak, amelyekkel nem tudok vitázni, legalábbis nem a Magyar Kisebbség hasábjain kialakított fogalmi környezetben. Nincs mit mondanom - például - arra az évrre, hogy „e dokumentumok [ti. az autonómiatervezetek] létrejötté önmagában is multiszegregációs szándékokat sejtet”, mivel a széke-lyeket „meggondolatlanul” elkülönítené a többi romániai magyartól (84.). (Még nehezebb vitatkozni Borbélynak egy további érvével, mely szerint a jelzett szegregáció egyházi téren is fenyeget: a katolikus székelyek és a protestáns magyarok szétválasztása „a magyarok és székelyek dogmatikus elszórványosodását” [?!] eredményezi.) Varga Attila *Autonómia - mint politikai beszédtema, mint társadalmi igény, mint közjogi állapot* című vitairatá-
val⁴ kissé más a helyzet: ez az írás két diskurzus keveredése. Egyik részében az alkotmányjogász Varga Attila értekezik arról, hogy miként jelentkezik az autonómia kérdése az alkotmányos alapelvek és az államszervezési szabályok összefüggésében - megállapításai (melyek lényegében a jogelmélet és az alkotmánytanok klasszikus tételeiből következnek) itt minden további nélkül el is fogadhatók. A másik vonatkozásban azonban ez az írás az RMDSZ-politikus Varga Attila írása, akire - minden jel szerint - az a szerep

hárult, hogy „szakszerűsítse” azt a diskurzust, amellyel az RMDSZ – az autonómia mint távlati cél fenntartása mellett – elháríthat minden olyan kezdeményezést, amellyel ez a kérdés a politikai közviták centrumába kerülhet. Ennek az „elhárító diskurzusnak” a kimunkáltabb érveit Varga több írásában is megfogalmazta, így a most idézettben is. Ilyen érvek például: 1. az autonómiatervezetek nem tárgyalást kezdeményeznek, hanem egyoldalú követeléseket fogalmaznak meg; 2. a tervezetek elbukása (elfogadásuk nem kelő előkészítése) csak az autonómia-gondolat diszkreditálását szolgálja stb.

Írásom három részből áll: 1. vázolom a csomagterv mögött rejlő politikai koncepciót; 2. reflektálok arra, hogy az egyes vitacikkek szerzői számára mennyire vált átláthatóvá e politikai vízió, és hogyan vélekednek annak egyes elemeiről; 3. végül megválaszolok néhány olyan kritikai észrevételt, amelyeket a csomagtervben foglalt egyes részletekkel, intézményi javaslatokkal szemben az idézett szerzők megfogalmaztak.

1.

Amikor Toró T. Tibor, az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács ügyvivő testületének akkori vezetője 2003 nyarán felkért néhány – általa szakértőnek tekintett – személyt⁵, már az első megbeszélésen egyetértés alakult ki abban, hogy egy alternatív politikai koncepcióra is szükség van, amely egy meghatározott időszakra alapozó víziója lehet az autonómia-kezdeményezéseknek.

Ennek az új vízióknak a következőkkel kell számolnia:

– megváltozott Románia nemzetközi politikai környezete:

a) Románia a NATO tagjává vált és az EU-csatlakozási folyamatban is sikeresen halad előre;

b) Magyarország 2004-ben bekövetkező EU-csatlakozása és Románia 2007-es (vagy azutáni) csatlakozása közötti időszakot a magyar-román kapcsolatok tekintetében Magyarország megnövekedett befolyása jellemez majd;

c) az európai politikában is javulni látszott „a fogadókészség” az autonómia-típusú megoldásokkal szemben (ennek jeleként értelmezhető, hogy az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésében Andreas Gross jelentése nyomán elfogadták az autonómiát pozitív megoldásként ajánló 1334/2003-as határozatot és 1609/2003-as ajánlást);

– a belpolitikában:

a) az uniós csatlakozás folyamata – a szükséges adminisztratív reformok okán – nagyobb ívű változtatások lehetőségét is tartalmazza;

b) ezek közt különösen jelentős az a lassú, de mindenképpen reális folyamat, amellyel Romániában egy regionalizáció vette kezdetét: létrejöttek a fejlesztési régiók, a regionalizmus a közbeszédben is megjelent, sőt, a civil társadalom nyomására megkezdődött a regionalista elképzelések – egyelőre tétova és óvatoskodó – politikai programokba foglalása is;

- az erdélyi magyarság, mint „társadalom” evolúciójában is új fejleményekkel kell számolni:

- a) az 1995-ig sorozatban elkészített (és részben az RMDSZ által is elfogadott) autonómiatervek óta jelentős intézményi fejlődés ment végbe;
- b) kialakulóban van egy politikai pluralizmus;
- c) végül erősödtek a magyarok által is lakott területek regionális különbségei (ez különösen a Székelyföld és a Partium karakterének egyre világosabb különbözőségében látható).

Mindezek alapján az új autonómiakonceptió legfontosabb előfeltevéseivé és elemeivé a következők váltak:

- az autonómiát össze kell kapcsolni a regionalizmus kérdésével; ez kettős stratégiai előnnyel jár:

- a) a regionalizmus olyan nyelvezettel vértézi fel az autonómia-törekvések képviselőit, amellyel e törekvések az európai uniós fórumokon is képviselhetők lesznek;
- b) szövetségeseket szerezhet a román belpolitikában is;

- az autonómia megvalósítását folyamatnak kell tekinteni, amelynek közjogi megalapozását főbb vonalaiban még Románia csatlakozása előtt el kell érni, kihasználván azt az „igazodási kényszert”, amely Romániára a csatlakozási folyamatban hat. E folyamatnak része az uniós joganyag átvétele miatt is szükségessé vált alkotmánymódosítás;

- a jövőkép, amelyre az autonómiakonceptió és a megvalósítás folyamata alapozható, egy asszimetrikus regionalizmus kibontakozásával számol Romániában. Ez azt jelenti, hogy egy felülről eltervezett regionalizáció és egy alulról, mozgalmoszerűen, politikailag építkező regionalizmus kiegyezésére kerül sor. Tehát kompromisszumra kerül sor az alulról szerveződő (Székelyföld) és a felülről szervezett regionalizációs törekvések között. Külföldi példaként erre az olasz regionalizmus fejlődéstörténete hozható fel: egyfajta kiegyezésre került sor ott is az olasz közigazgatás regionalizációja és a dél-tiroli autonómia-törekvések között;

- az erdélyi magyarság települési-demográfiai adottságai mellett két autonómiaforma kombinációját célszerű megtervezni: a székelyföldi területi autonómiát és az erdélyi magyarság személyi elvű/kulturális autonómiáját.

Világos, hogy ezen előfeltevések és célok alapján az autonómiatervezetek, bár formailag törvénytervezetek (jogi normaszövegek), funkciójukat tekintve mégis többek annál. Egyszerű törvénytervezettként legalább két okból nem olvashatók:

- elfogadásuk alkotmánymódosítás nélkül valószínűleg nem lehetséges;
- nem tartalmaznak olyan kodifikációs részleteket, amelyek a közvetlen törvényhozási céllal megalkotott normaszövegek esetében nélkülözhetetlenek.

Ez utóbbi „elnagyoltság” azonban szükséges ahhoz, hogy a tervezetek további funkcióiknak eleget telessenek. Melyek ezek?

1. A jövőkép-funkció. A csomagtervnek – megfogalmazói szándéka szerint – egy hosszabb távon is fenntartható politikai folyamat kiindulópontjául kell szolgálnia, azaz néhány stratégiai elgondolást is közvetítenie kell.

2. A diskurzusteremtő funkció. A tervezeteknek alkalmasnak kell lenniük arra is, hogy új nyelvi eszközt adjanak az autonómiatörekvések kommunikálásához. Az autonómia kérdésének összekapcsolása a regionalizmussal tulajdonképpen ebben is újítás; nem csupán arról van szó, hogy az autonómiát el kell rejteni egy regionális reformba, hanem arról is, hogy ezzel a kérdésnek azok az aspektusai kerülhetnek az előtérbe, amelyek a román és a magyar nemzetépítés céljainak egymást kizáró volta helyett más, közösnek is felfogható célokat fogalmaznak meg.

3. Végül alkalmasnak kell lennie a szövegnek, hogy az autonómia érdekében folytatandó román–magyar, erdélyi magyar–magyar és székelyföldi magyar – székelyföldi román párbeszéd számára megjelenítse azokat a vitapontokat, amelyek a megegyezés során majdan a legfontosabbak lesznek. Román–magyar összefüggésben két ilyen fontos témakör van: a) miképp illeszkedik az autonómia a román közigazgatás rendszerébe úgy, hogy a román állam számára semmiképp se tűnjön egy teljesen ellenőrizhetetlen szuverenitás alá vont területnek; és b) miképp szabályozza a románok számára is elfogadható módon a székelyföldi románság helyzetét. A magyar–magyar viszony szempontjából viszont az vált az egyik legfontosabb kérdéssé, hogy milyen összefüggés, intézményi kapcsolat hozandó létre a székelyföldi területi autonómia és a Székelyföldön kívüli területek – elsősorban a szórvány – számára szükséges személyi elvű autonómia között. A csomag részletező elemei ezért elsősorban arra szolgálnak, hogy előtérbe állítsák azokat a kérdéseket, amelyekben megegyezésre kell jutni, és hogy a lehetséges konfliktusok szempontjából releváns problémákra egy világos válasszal, megoldási javaslattal szolgáljanak.

2.

Amint a vitaindítóra született írásokból kiderült, a tervezeteket megalapozó – az előbbieken vázolt – intenciók és elvi kiindulópontok nem voltak egyértelműen kikövetkeztethetők az elemzők és kritikusok számára. Ennek egyik oka az, hogy a csomag befejezetlen maradt: nem készült el a koncepcióhoz szervesen illeszkedő személyi elvű autonómia terve, illetve mire elkészült, az eredeti koncepcióegységet lehetővé tevő politikai feltétel megszűnt.⁶ Nem készültek el továbbá azok az alkotmány-, valamint sarkallatos törvényt módosító javaslatok sem, amelyek nélkül a tervezetekben vázolt autonómia nem valósulhat meg. Másrészt bebizonyosodott, hogy a vázolt intenciók és elvi alapok összefoglalóját hasznos lett volna a csomaggal egy időben közzétenni.

A befejezetlenség jelzése egyben válaszom is arra a kritikára, amelyet Márton János a következőképpen fogalmazott meg: „... mindkét tervezet nagy hibája – amint azt korábban is szóvá tettem –, hogy csupán a székelyföldi magyarok sorsát próbálja rendezni”.⁷

A regionalizmus és az autonómia összekapcsolásának elvét legvilágosabban Győri Szabó Róbert emelte ki: „Hozzászólásom legfontosabb üzenete tehát a kombinált autonómia-modell szükségessége Románia demokratizálásának és régiókra bontásának koncepciójába ágyazva”⁸. Óvatosan ugyan, de emellett érvel Tamás Pál is.⁹ Kántor és Majtényi vitaindítójából az olvasható ki, hogy a szerzőpáros helyes stratégiának tekinti a regionalizmus és az autonómia összekapcsolását, de nem fogalmaznak egyértelműen e tekintetben. Szerintük a regionalizációt és regionalizmust főlvállaló Provincia-csoport tervei kudarcba fulladtak, s ez azt jelzi, hogy a román nemzetállami koncepcióval szemben a perifériáról érkező regionalizáció-koncepcióra éppúgy nincs fogadókészség, mint a kisebbségi autonómiákra. Ezzel szemben úgy vélem, hogy a Provincia-csoport azt mindenképp sikerként könyvelheti el, hogy a Memorandum¹⁰ nyomán a politikai közbeszédben megjelent a regionalizáció kérdése. Másrészt a vitaindító szerzői megkülönböztetik a Provincia-csoport programja révén megjelenő civilizációs törésvonalat a tervezetekben megjelenő „nemzeti törésvonaltól” („A Bakk- és a Csapó-féle koncepció egyaránt a nemzeti törésvonalra épít, a romániai ... magyarság számára keres ... megoldást.”¹¹). Úgy vélem, a két törésvonal viszonyában nem dichotómiáról van szó, hanem inkább arról, hogy a Molnár Gusztáv *Az erdélyi kérdés* című tanulmányában¹² jelzett civilizációs törésvonalon belül, Erdélyben mint „közép-európai fragmentumban” a „nemzeti törésvonal” is könnyebben intézményesülhetne közjogi megoldások révén, ha nem függne Bukarest tisztán centralista modernizmusától.

Az „igazodási kényszer”, mint külső megfelelési kényszer kihasználhatóságát Vizi Balázs *Autonómia és európai integráció - Gondolatok az erdélyi magyar autonómia esélyeiről* című írása¹³ vizsgálja meg. Szerinte az ezzel kapcsolatos várakozások a kisebbségvédelem terén csak részben igazolódtak be¹⁴. Úgy véli, az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése által hozott 1334/2003-as határozat sem jelent komoly változást az ET hozzáállásában.¹⁵ Itt viszont megjegyzem, hogy a csatlakozási folyamat kihasználását jómagam tágabb kontextusra értem, semmiképp sem a kisebbségvédelem nem létező „EU-s normáinak” az érvényesüléseként. Az autonómia tekintetében azt tartanám fontosnak, ha sikerülne a kérdést a kisebbségvédelem kérdéséből demokrácia-kérdéssé átalakítani. (A székelyföldi népszavazás lehetősége például – annak hatósági megakadályozása – az egyik jó alkalom arra, hogy a problémát demokráciadeficitből annak kérdésévé alakítsák az „autonomisták”.)

Végül: a „román egyeztetés” kérdése. Tamás Pál szerint ez hiányzik a csomagból¹⁶. Viszont a tervezetekben szerepel néhány olyan javaslat, amely kiváltképpen ezekre a „kényesnek” tekintett kérdésekre vonatkozik. Ide sorolható:

- a Szolidaritási Tanácsra és Szolidaritási Alapra (Kerettörvény a régiókról, 14. és 20. cikkely) vonatkozó javaslat, amely azokra a félelmekre kíván választ adni, amelyek szerint a régiók az egyenlőtlen fejlődést erősítenék fel;

- a prefektus intézményére tett javaslat tartalmilag semmi egyebet nem tartalmaz, mint a törvényességi felügyelet klasszikus hatáskörét (illetve - tekintettel a régió törvényalkotói jogkörére - ennek azon vonatkozásait, amelyek az államelnök hasonló hatásköréből adódnak), tehát megfelel - például - a magyarországi „köztársasági megbízotti” hatáskörnek; az intézmény nevének megőrzése viszont annak jelzése kívánt lenni, hogy a régió-reform hozzáilleszthető a román közigazgatási hagyományhoz;

- a Székelyföld régió létrehozására vonatkozó tervezetben a Marosvásárhely sajátos státusára (2. cikkely) és a Bodzaforduló különleges körzetre (2. cikkely) vonatkozó rendelkezések egyfajta „üzenatként” azt fogalmazzák meg, hogy a régió létrehozására irányuló törekvéseknek részeként sort kell keríteni a régió-n belül élő románság sajátos helyzetét elismerő megegyezésre (azaz: a régió-n belüli „különleges státus” a tárgyalások iránti nyitottság jelzése);

- a Székelyföld régió státútumában javasolt választási rendszer célja pedig az, hogy biztosítsa a helyi kisebbséget alkotó románság arányos jelenlétét a helyi hatalomban (ismervén, hogy a román kisebbség félelme azzal kapcsolatos, hogy teljesen kiszorul a helyi hatalomból).

Alighanem ezekre a rendelkezésekre utal A. Gergely András, amikor megállapítja: a tervezet tekintettel van arra, hogy „nem ártana komolyan venni részint a román nemzetállamot, a maga monolitikus uralomra törekvő stílusával együtt, ugyanakkor a helyi román (vagy cigány, vagy más) közösségeket sem kellene feledni”.¹⁷

A csomagterv illesztése a román közjogi rendszerhez bonyolultabb kérdés. Mivel a tervezeteknek alkotmánymódosításokon átnyúló programdokumentum-jellegük is van (jövőkép-funkció), kétségtelenül nem illeszkednek mindenütt az alkotmányos keretekhez. E tekintetben a teljes csomagnak tartalmaznia kellett volna alkotmánymódosító javaslatokat is (jóllehet, taktikai okokból az volt a célszerűbb, hogy a parlament állapítsa meg az alkotmányos feltételek hiányát, mert így a kérdés legalább a napirendre került). Mindazonáltal a dokumentumok megszerkesztésénél tudatosan érvényesített szempont volt az, hogy azok a rendelkezések, szabályozási részletek kerüljenek az előtérbe, amelyek a román közjogi rendszer fejlődésének egy lehetséges irányára utalnak. A helyhatósági (215/2001-es számú) és a választási (70/1991-es számú) törvényekre való utalásban mindenütt a „módosított” jelző szerepel: ez annak jelzése, hogy e sarkalatos törvényeket a közjogi rendszer tervezett módosításához kell igazítani.

3.

A konkrét intézményi részletekre vonatkozóan módszeres kritikát egyedül Márton János tanulmánya¹⁸ fogalmazott meg; összehasonlító elemzése, amelyet a Csapó-féle tervezet és a nevemmel fémjelzett csomag között elvégez, a maga nemében példaszerű. Az alábbiakban az ő kritikai megjegyzéseire reflektálok.

Mindenekelőtt igazat kell adnom annak a bírálatainak, amely – több rendelkezés kapcsán is – megfogalmazza, hogy a szabályozás hiányos, nem elég részletező vagy egyértelmű. Ez részben tudatos döntés (ott, ahol nem kardinális kérdésekről van szó), amit az előbbieken már jelzett megfontolás indokol – az, hogy a csomagterv nem elsősorban törvényjavaslatnak, hanem inkább egy törvénykezdeményezési folyamatot hosszabb távon is irányító stratégiai dokumentumnak készült. Ekként pedig azt a „pedagógiai” szempontot is figyelembe kellett venni, hogy az ilyen természetű dokumentumoknak viszonylag rövideknek, áttekinthetőeknek, a lényegre koncentrálnak kell lenniük, a lényeg pedig ez esetben az autonómia közjogi váza, illetve annak illeszkedése az (átalakítandó) román közjogi rendszerhez.

Az autonómia teljes szabályozása egyébként sem volna lehetséges egy-két rövidebb törvényszöveggel, itt törvények garmadájának módosítására van szükség, amire általában akkor kerül sor, amikor az autonómiát lehetővé tevő, alapvető politikai kiegyezés már létrejött, és e részletező módosítás – a történelmi tapasztalatok alapján (Katalónia, Dél-Tirol) – több éves folyamatot igényel.

Mindazonáltal van néhány részletet illető bírálat, amely a koncepció egészéhez kapcsolódik. Márton problematikusnak tekinti, ahogy a régiók kialakításában a szabad társulás joga, illetve az alulról jövő kezdeményezések érvényesülnek. Valóban ez az egyik legproblematikusabb kérdés, ugyanis ezt nem lehet törvényi előírásokkal megoldani: a régió emergenciája vagy megjelenik gazdasági-politikai folyamatként, vagy ilyen folyamat nincs. Mint a „jövőkép” kapcsán jeleztem, legjobb azzal számolni, hogy aszimmetrikus regionalizmus bontakozik ki, vagyis egy felülről végrehajtott regionalizáció találkozik a néhány esetben „alulról megfogalmazott” törekvésekkel. A kerettörvény egyik célja épp az, hogy leválassa az egyes régiók kialakításának tisztán politikai alkufolyamatát a régiók mibenlétének általános politikai-államszervezési kérdéséről. A kerettörvény ez utóbbira összpontosít, az előbbivel kapcsolatosan csupán kijelöli e tisztán politikai folyamat (az egyes régiók területi állagára vonatkozó meg egyezés) peremfeltételeit. Ezeket sorolja fel az idézett 3. cikkely, amely szerint ebben a folyamatban a szubszidiaritás elvét, a 215-ös törvény alapján megszületett önkormányzati társulások tapasztalatait kell figyelembe venni, adott esetben alkalmazni kell népszavazás intézményét, illetve figyelembe kell venni a már korábban létrehozott fejlesztési régiók által elért eredményeket is. De hogy miképpen, arra nincs egyértelmű válasz. Egy par excellence politikai folyamatról van szó, amely épp amiatt nem terelhető szabályok medrébe, mert Románia területét nagyon eltérő gazdasági és földrajzi adottságokkal, valamint különböző történelmi és kulturális örökséggel rendelkező övezetek alkotják.

Márton szerint problematikus, hogy a kerettörvény 4. cikkelye (1) bekezdésének értelmében a megyék megmaradnak a régión belüli közigazgatási körzetnek¹⁹. A közigazgatási rendszer szerkezete szempontjából mind három, mind négy szintű közigazgatási rendszer elképzelhető Romániában (az ország

nagysága lehetővé teszi mindkét rendszert); a szakértői csoport mindkét változatot mérlegelte, és végül a megyei szint megőrzése mellett döntött tekintettel arra, hogy a megyék az egyes pártok helyi elitjeinek fontos „várai”, megnyerésük nélkül a reform nem vihető keresztül. A közigazgatás megyei szintjének megőrzése azonban nem jelenti a jelenlegi megyék, mint területi egységek megőrzését, s abban igaza van Márton Jánosnak, hogy a régiók kialakításával megtörténhet, hogy több megyét is fel kell osztani, vagy újra kell alakítani (a területi állapot tekintetében). Ezzel kapcsolatosan két állítást tehetünk: 1. amennyiben a régiók kialakítására Románia történelmi régiói szerint kerül sor²⁰, viszonylag kevés megye-felosztásra, megyehatár-kiigazításra lesz szükség; 2. ez a folyamat is az előbbi, tisztán politikai folyamat részét alkotja.

Egyébként a négy közigazgatási szint teljesen új hatáskör-felosztást jelent a megyék és a régiók között. Ennek a csomag azon a részében kellene megjelennie, amely a 215-ös törvényhez benyújtott módosító indítványokat összesítené. Az indítvány nem készült el, és itt jeleznünk kell, hogy szakszerű elkészítéséhez a magyarországi IDEA-csoport elemzéséhez hasonlítható munkára lett volna szükség, amelynek során elkészítették Magyarország teljes közigazgatási rendszerének kompetencia-katalógusát, és megvizsgálták, miképp oszthatók újra e kompetenciák az egyes intézmények között, beleértve immár a regionális szintet is.

Márton János nem tartja indokoltnak a Bodzavidék különleges körzetként való meghatározását csupán amiatt, hogy ott a román lakosság többségben él²¹. Pontosabban: e vidéket a Tölgyes-Gergyóholló, illetve a Várhegy-Salamás-Galócás-Maroshévíz román többségű kistájakhoz hasonlítja, amelyek viszont nem kaptak hasonló státust a tervezetben. A Bodzavidék státusára vonatkozó előírást viszont nem csupán a fennebb már említett „üzenet”-funkció indokolja, hanem az is, hogy a Bodzavidék esetében (mivel hogy jelentős mértékben Brassó vonzáskörzetébe tartozik), reális alternatíva lehet a kiválás a Székelyföld régióból, míg a másik két román többségű körzet nemcsak történetileg, hanem gazdasági-földrajzi értelemben is a székelyföldi régióhoz kapcsolódik.

Márton János ellentmondást fedez fel a régiók kerettörvénye és a székelyföldi statútum választójogi előírásai (10. cikkely, illetve 8. szakasz) között: az előbbi a minden régióra egységes regionális választási eljárást, az utóbbi pedig a Székelyföld saját választási eljáráshoz való jogát fogalmazza meg. Sőt, megoldást is talál a kettő közötti ellentmondásra: a kerettörvény szóban forgó előírását – írja – oly módon kellene módosítani, hogy az csak az első regionális választásokon történjen a jelzett módon, később a régió döntéshozó testülete saját választási törvényt dolgoz ki saját testületei megválasztására. Erre vonatkozóan a megjegyzésem az, hogy a saját választási törvény kidolgozására a kerettörvény módosítása nélkül is sor kerülhet a különleges jogállású régiók statútuma révén, melyet a parlament fogad el a kerettörvény 8 (3)-as cikkelye alapján. Épp ez az előírás az, amely lehetővé teszi a régiók „jogi szétfejlődését” a közös kiindulóponttól, a kerettörvénytől kezdődően.

Összegzésképpen megállapítható, hogy a bírálatok jórészt a csomagterv eltérő megítéléséből adódtak, és pedig abból, hogy tervezetek olvasói és tanulmányozói számára nem váltak világossá ez eredeti intenciók, azaz, hogy a szövegek milyen mértékben jogi normaszövegek, és mennyire stratégiai dokumentum- illetve diskurzusalakító jellegűek. Ha a tervezeteket tisztán törvényjavaslatként olvassuk, joggal merül fel a szabályozások hiányosságainak, esetleg elnagyoltságának és többértelműségének a kérdése.

Jegyzetek

¹ Lásd 3–29.

² Lásd 236–260.

³ Lásd 81–87.

⁴ Lásd 211–225.

⁵ A felkért személyek: Bakk Miklós, Bodó Barna, Borbély Imre, Fórika Éva, Gál Kinga, Komlóssy József, Kovács Péter, Székely István.

⁶ Ugyanis az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanácson belül győzött a Székely Nemzeti Tanácsot képviselő csoport álláspontja, amely szerint a Székelyföldre vonatkozó tervezetek tekintetében a Székelyföldön legitimitást szerzett SZNT illetékes, amely a Csapó-tervezet tekintette kiindulópontnak. Így a személyi elvű autonómia később elkészült kerettörvényét már nem lehetett a regionális kerettörvényhez és a csomag Székelyföld-tervezetéhez illeszteni.

⁷ Márton János: Székelyföld területi autonómiaja. *Magyar Kisebbség*, 2004. 1-2. sz. 181.

⁸ Győri Szabó Róbert: Kombinált autonómia és regionalizálás. *Magyar Kisebbség*, 2004. 1-2. sz. 137.

⁹ Tamás Pál: Szimbólumok és érdekek az új autonómia-vitában. *Magyar Kisebbség*, 2004. 1-2. sz. 203.

¹⁰ Memorandum a parlamenthez a romániai régiók létrehozásáról. 2001. dec. 8. *Provincia*, 2001. december.

¹¹ Lásd Kántor–Majtényi, *i.m.* 11.

¹² *Magyar Kisebbség*, 1997. 4. sz.

¹³ Lásd 226–235.

¹⁴ Lásd 228.

¹⁵ Lásd 229–230.

¹⁶ Tamás Pál, *i.m.* 197.

¹⁷ A. Gergely András: Kisebbség vagy relatív többség? *Magyar Kisebbség*, 2004. 1-2. sz. 128.

¹⁸ Márton János, *i.m.* 154–155.

¹⁹ Márton János, *i.m.* 155.

²⁰ Az egyik leggyakrabban emlegetett felosztás: Bukovina, Moldva, Dobruzsza, Munténia, Olténia, a Bánság, Belső-Erdély, Székelyföld és a Partium. Igaz, ebben épp az Erdélyen és nyugati határvidéken belüli határvonalak a legproblematicusabbak (például: Máramaros besorolása)

²¹ Márton János, *i. m.* 157.